

Dân tộc và chữ nghĩa dân tộc

26-10-1998

1. *Dân tộc* không phải là một thực thể tự nhiên mà là một thực thể lịch sử. Trước khi có những tập hợp xã hội gọi là dân tộc, đã có rất nhiều tập hợp xã hội khác: gia tộc, công xã, bộ tộc, bộ lạc, lãnh chúa, nhà nước-đô thị, vùng nông thôn, giáo triều v.v... Đến một lúc nào đó dân tộc mới xuất hiện và nó phải tập hợp được những người di cư căn bản sau đây để xuất hiện: một lãnh thổ và cộng đồng người tập hợp những thành phần của một nhà nước thống nhất gọi được là *nhà nước-dân tộc*

. Cũng có thể kể thêm vào đó các yếu tố ngôn ngữ, tôn giáo, chữ viết, phong tục, truyền thống ... những những nhân tố này không phải là quy tắc: không thiếu gì dân tộc tự định nghĩa như là sự tập hợp những thành phần tự nhiên của một cộng đồng, ngôn ngữ, văn hoá khác nhau. Những yếu tố này chỉ có được tầm quan trọng khi nhà nước đã xây dựng xong: nhà nước sẽ sử dụng quy định của mình để quy định lãnh thổ và văn hoá, hiện chế ... Để trở thành dân tộc theo nghĩa đó, xã hội phải đi từ một trình độ phát triển nhất định để lãnh thổ được mở rộng, những hoạt động kinh tế đã vượt qua khỏi được tình trạng tự cung tự cấp theo kiểu bộ lạc hay làng xã để giao lưu với những dân tộc khác. Là một thực thể lịch sử, sự tồn tại của dân tộc là không vĩnh viễn, những ngày nay ý nghĩa của nó vẫn còn khá quan trọng trong đời sống của con người.

2. *Chữ nghĩa dân tộc* đã ra đời cùng với sự hình thành của các dân tộc, nó có tác động vĩnh viễn hoá các thực thể dân tộc. Chữ nghĩa dân tộc là một ý thức hệ. Những cái tầm thường và bình thường của đời sống dân tộc đã được tô vẽ thành ra những cái kỳ bí, cao thượng, thần thánh. Các phương thức huyền học ngày nay không có gì là bí mật: tuy khác nhau và nhiều vẻ, tất cả đều dựa trên những hiện tượng, sự hoang đường thần bí cho đến "khoa học", những tất cả đều dựa trên những điều kiện vật chất nào đó hiện thực hoặc những nguyên nhân vật chất để duy nhất duy nhất, bao trùm: thiên thể, khí thiêng sông núi, chữ viết siêu đẳng, giai cấp tiên tiến, sự mạnh mẽ lịch sử, v.v...

Sự huyền thoại hoá này có thể được tìm thấy trong dân gian, tất cả những tham vọng lập thuyết của những nhà triết học, những tất cả những lý luận mà mặc dù đã được các giai cấp cầm quyền gom góp lại, phát triển thêm để biến thành một thực thể *ý thức hệ cầm quyền*. Đây là một cộng đồng, huyền thoại có thể chỉ là những mục đích làm cho sang trọng hơn những cái không có gì sang trọng, đời sống những nhà triết học đó có thể là những gì thuyết phục ra sau một quá trình tìm tòi; những đời sống thao túng của các ý thức hệ cầm quyền thì các huyền thoại này đã được sử dụng theo một mục đích mang tính chất quy định: tập hợp những lòng người, tập hợp

Độc lập không đồng nghĩa nhất dân tộc họ là để đồng nghĩa duy với những dân tộc khác. Những mặt khác cũng qua đó không đồng nghĩa với tôn giáo của các nhà nước để với xã hội: trong phạm vi mặt dân tộc, khái niệm nhà nước-dân tộc là một phạm trù quy định, tổ chức, phát triển, những cũng là là một phạm trù thống trị. Dù dưới hình thức nào thì chế độ nghĩa dân tộc bao giờ cũng là sự khuếch đại và sự thi thố của những giá trị bản văn của các bộ, địa phương, để chế độ nghĩa dân tộc chính là sự huy động họ hoá về các thực thể dân tộc

[1]

3. Theo những nhà nghiên cứu phương Tây thì dân tộc – cũng như chế độ nghĩa dân tộc – chỉ có thể là sản phẩm của thời hiện đại, manh nha sau thời Trung cổ với sự tan rã của chế độ phong kiến, để phát triển mạnh mẽ sau cuộc cách mạng Pháp 1789. Theo quan niệm đó, sự hình thành của các dân tộc cũng đồng nghĩa với sự hình thành của giai cấp tư sản với nền kinh tế tư bản công nghiệp: các vùng trung tâm – mà sau này bằng cách mạng đánh đổ – thực sự là những người đã góp phần thúc đẩy sự hình thành các dân tộc bằng những cuộc mang lãnh đạo của mình. Để các luật lệ của những nhà Khai sáng tiếp xúc chế độ nghĩa dân tộc đã tạo ra khí thế đồng nghĩa nhất để đại, ngôn ngữ, hành chính, luật pháp, văn hoá. Những điều này kể 19 và sau thì chế độ nghĩa dân tộc đã trở thành chế độ nghĩa thực dân, chế độ quốc: quy định chốt vào các ý thức hệ và chế độ tộc, địa lý, tôn giáo... nó tạo ra lý luận và chiến tranh giành giật thuộc địa và thống trị các nước của phát triển.

Nhưng vậy phải chăng dân tộc và chế độ nghĩa dân tộc đã bắt đầu từ phương Tây với sự ra đời của chế độ nghĩa tư bản? Và phải chăng ở các nước châu Phi, châu Á, nơi chế độ nghĩa tư bản của phát triển thì cũng chế độ có sự hình thành của các dân tộc và cái đi kèm theo nó là chế độ nghĩa dân tộc? Ở đây đã có hai vấn đề khác nhau và để với hai vấn đề này, những nhà nghiên cứu của chúng ta đã không có câu trả lời rõ ràng: không không đồng nghĩa với những nước châu Phi, châu Á chế độ có chế độ nghĩa tư bản thì cũng chế độ có xu hướng hình thành các dân tộc, những họ để cho rằng

chế độ nghĩa dân tộc

ở những vùng này chế độ xuất hiện vào thế kỷ 20 với phong trào đấu tranh chống chế độ nghĩa thực dân để giành độc lập theo chiến lược hiện đại hoá

[2]

Vấn đề dân tộc và chế độ nghĩa dân tộc ở ngoài nền văn minh phương Tây vì vậy vẫn còn chế độ để nghiên cứu để. Những nhìn vào lịch sử những dân tộc châu Á, người ta thấy dân tộc đã hình thành ngay trong thời kỳ trước khi có chế độ nghĩa tư bản phát triển: ở đây sự ra đời của một nhà nước thống nhất đã là yếu tố quyết định, chế độ không phải chế độ kinh tế hay lãnh thổ. Theo nghĩa này, dân tộc Trung quốc đã hình thành từ đời Tần Thuỷ Hoàng với chính sách “đồng nhất thống”, một mặt một bên những chế độ “r” phương Bắc đồng nghĩa với đi khai hoá bên “man”

Chữ Nghĩa Dân tộc Việt Nam. Bài 6

Tác Giả: L Pháng

Thứ Ba, 28 Tháng 10 Năm 2008 14:50

---

pháng Nam: chữ nghĩa dân tộc Trung quốc ngay từ đầu đã là chữ nghĩa bành tráng Đäi Hán. Nhưng do là một dân tộc đã biến đáng *cván hoáá* thành *ván minh* sớm, đác biệt đã tạo ra chữ viết thơng nhät cùng với ý thức hác m quyán có giá trị phá biến (Nho giáo) rất thuán lợi cho việc xây dựng nhà nác nên văn minh Trung Hoa đã trở thành mô hình đáng nhäi u nác xung quanh tiếp nhận. Chính là từ nguán vay mượn từ nguán này mà nhà nác Nhät bản hình thành vào thế kỷ 7 với sự ra đời của chữ đáng quân chữ tiếp quyán, một đáng với dòng há Xäga sau đó đác tiếp nối với triáu đäi Taica

[\[3\]](#)

4. Tráng háp Việt Nam không giống với nác Nhät: nán văn minh Trung Hoa tràn sang Việt Nam không phải qua con đáng giao tiếp bình đáng mà là qua chính sách đáng hoá báng bäo lác các ká dai đáng. Đáng kháng đáng nhä sä tán tái cáa mình, Việt Nam đã phải chịu đáng không nguáng nghä trong suốt hai nghìn năm. Vấn đề đặt ra ở đây là trong tình hình áy dân tộc Việt Nam đã hình thành từ lúc nào? Trong sách báo bàn luận về vấn đề này, các khái niệm liên hệ với chữ đáng biến biệt rất rời đáng có thể trở lại cho chính xác.

Mác là khái niệm đáng dùng nhäi u nhät đáng chữ thơ dân tộc, theo ý nghĩa *ýu dân tộc* cũng là *yäu nác*

. Nhưng phân tích thì thấy

nác

có rất nhiều nội dung: có thể là một thế tộc (clan), một tộc ngữ (ethnie), một bộ lạc (tribu) hoặc một liên minh bộ lạc. Ngoài ra

nác

cũng có thể hiểu như một triáu đäi, như nác cáa

nhà

Nguyễn, nác cáa

nhà

Lê (

nhà nác đau lòng con quốc quốc

). Rõ ràng cùng một chữ nác nhưng nội dung của chúng rất khác nhau: nác-báng, nác-tháng tộc với ngữ (ethnie) đáng đáng là từ tráng không thế nào đáng nghĩa với nác cáa một triáu đäi lãnh đáng bái một ông vua. Sự biến biệt như trên là rất cần thiết để vấn đề đáng xác đáng nhä chữ tiếp hán: một dân tộc hiểu theo nghĩa một

nhà nác-dân tộc

không thế nào hình thành đáng trong thế giới, sự. Triáu đäi vua Hùng không thế giới đáng là một “quác gia” – dù chữ là “phôi thai”

[\[4\]](#)

– và dân tộc Việt Nam chữ có thể hình thành vào thế kỷ đã giành đáng đáng lập với một nhà nác thơng nhät. Vào lúc nào? Nếu cho rằng chữ có chữ nghĩa thế bản mà có dân tộc thì chữ a bao giờ chúng ta có dân tộc cho đến khi đáng cáng sän ra đời với nội dung hoàn toàn mới mới là

Chị Nghĩa Dân tộc Việt Nam. Bài 6

Tác Giả: L Pháng

Thứ Ba, 28 Tháng 10 Năm 2008 14:50

---

dân tộc xã hội chị nghĩa

[5]

. Nhóm người thuộc nhà nước dân tộc đã nói từ đầu thì sự rộng rãi dàng dàng ý với những ai cho rằng dân tộc Việt Nam đã hình thành sau năm 939, khi đất nước bước vào giai đoạn độc lập. Chị nghĩa dân tộc Việt Nam cũng đã ra đời vào cái thời gian đó và đã mang tính chất rộng rãi của chị để phong kiến Việt Nam.

Chị nghĩa dân tộc phong kiến

1. Chị nghĩa dân tộc phong kiến Việt Nam đã đem lại lý tưởng không thể thiếu của Việt Nam đời trước Trung Hoa: thặng phần Trung Hoa và một ngoại giao, văn hoá những đức tính riêng biệt và một chủ quyền và lãnh thổ. Chúng ta thấy có hai đức tính bên trong đã thúc đẩy thành thái độ này:

a) Sự cảm nhận không rõ ràng những cũng rất hiển nhiên về tộc tính riêng biệt của Việt Nam đời trước Trung Hoa. Chính sách đô hộ và đồng hoá tuy có là làm biến chất một số người bản xứ của Việt Nam, những bản xứ vẫn được bảo tồn trong tiếng nói, phong tục, tập quán của dân gian, trong ký ức của cộng đồng, tất cả đã biểu hiện rất rõ rệt trong những truyền thuyết và ngôn ngữ của dân tộc. Chính đây là sự cảm nhận ngầm bản thể nên liên tục những làn sóng phản kháng, khi nghĩa chị xâm lược rất quy mô, cuối cùng giành lấy đức tính của chị quyền.

b) Việc giành quyền độc lập hoàn toàn không có nghĩa là phần hai để đức tính cái mô hình xã hội cũ trước khi bước đô hộ: quá khứ này đã còn là những mảnh rời, những hoài niệm. Một mô hình mới và xây dựng văn hiến do Trung Hoa mang lại trong thời đô hộ đã trở nên một hình mẫu và ảnh hưởng của tiến bộ có thể căn cứ vào đó để xây dựng nhà nước.

2. Truyền thuyết Lạc Long Quân và Âu Cơ [6] mà các sự kiện thời kỳ 15 mới đưa vào chính sách [7] đã chứng tỏ rằng chị nghĩa dân tộc Việt Nam hình thành rõ rệt khi chị để phong kiến Việt Nam đã xây dựng xong. Tính chất hình thành và văn hoá trong quá trình hình thành dân tộc khi Việt Nam quan hệ với Trung Hoa đã biểu hiện qua truyền thuyết này như sau:

– Thuộc tính của Việt Nam là Trung Hoa: Đệ Minh, cháu ba đời của Viêm Đế Thần nông có hai người con. Một là Đế Lai, sau này trở về phụng dưỡng Bức. Một là Lạc Tục, lại với một người con gái

Chữ Nghĩa Dân Tộc Việt Nam. Bài 6

Tác Giả: L Pháng

Thứ Ba, 28 Tháng 10 Năm 2008 14:50

pháng Nam, đác giao cho trá vì nác Xích quá pháng Nam. Lác Tác đã cáp Âu Cá làm vợ – bà này vợ n là vợ cáa Đá Lai trong mát chuyán đi chái pháng Nam, – sau đó sinh ra trăm con trai, 50 theo Lôc Tác đi về phía bián, 50 theo Âu Cá lên ráng. Hùng Váng, ngái con tráng cáa 50 ngái theo má, chính là vợ vua đáu tiên cáa Việt Nam. Ý nghĩa cáa mái quan há huyán thoái và huyát tháng này là rát rõ rát: ngái Việt Nam chính là anh em cùng cha khác mẹ với ngái Trung Hoa.

– Bá cõi Việt Nam mà truyán thuyát nói đán về a bao gám là toàn bá xá Bách Việt đã trá thành Trung Hoa: Tây giáp Ba Thác, Bác đán Đáng Đáng Há, Nam tiáp cán Há Tôn Tinh (Chiêm Thành) và đó chính là toàn bá mián Giang Nam và Lãnh Nam cáa Trung quác cho đán Hoàn Háng cáa ta. Tuy vậy khi xác đánh cá thá 15 bá riêng biát cáa Việt Nam thì lái rát má há, tên các “bá” áy không tháng nhát và đáu đáng chú ý lái không bao gám đác toàn thá nháng nác Bách Việt nói trên mà chá là “phám vi cáa mián Bác nác Việt Nam ngày nay cùng với mát đái mián Nam tánh Quáng Tây cáa Trung Quác” [8]. Sá lán xán về đáa giái này cáa truyán thuyát – cùng với huyán thoái và Đá Minh ngái cháu ba đái cáa Viêm đá Thán nông nói trên – chá cát cháng minh cho luán đám: tuy ta á phía Nam nháng nguán gác cáa ta vợ n là Trung Hoa, sá khác nhau chá là lãnh thá. Việt Nam là ngái đáng cháng lán đáng văn với Trung Hoa vì áy không thá bá xem là Man di, mà phái đác tán tái mát cách bình đáng nhá mát nác chá há [9].

3. Ý nghĩa hàm há cáa truyán thuyát bá bián thành lách sá áy cũng đã biáu hián trác tiáp và minh bách trong các phát biáu cáa hát thá há này đán thá há khác nháng nhà Nho:

– “Ngái có Bác Nam, đáo kia không khác. Nhân nhân quân á đau đau là không có. Nác An nam tuy xa ngoài Ngũ Lĩnh mà táng là nác thi thá, nháng bác trí máu tài thác đái nào cũng có” (Nguyán Trái)

– “Nác Đái Việt á phía Nam Ngũ Lĩnh, là trái đã phân chia giái hán Nam Bác. Thuá tá cáa ta dòng dõi Thán Nông, thá 1á trái đã sinh ra chân chúa, có thá cùng với Bác tráu mái bên làm đá mát pháng” (Ngô Sĩ Liên).

– “Kháp đái gám trái, suát cá cõi đát, nái nào không phái con cháu, dòng dõi cáa Ngũ đá, Tam váng? Đát phân biát nháng dân không phân biát; truy nguyên cõi gác mà nói thì loài ngái cũng chá là mát mà thôi (...) Vợ thì á đau cũng chá là mát á, á đau cũng là mát thá y”(Tá Đác).

– “S chép: Dân L c V t không có phép giá thú thì v c khác cũng có thể b t đ c. H n n a g n đây, m t vài ng i Giao ch còn sót i, s i ng không b ng m t ph n trăm dân s trong n c, i r t đ n đ n không b t gì, h nh ng i th i thái c . Ngoài ra nh ng ng i lanh i khôn ngoan thì đ u là h n hoá ch ng t c v i ng i Hán Trung Qu c”(Phan B i Châu).

4. T t c nh ng cái g i là “văn hi n”, “thi th ” mà ch đ phong ki n xây đ ng nên cho đ t n c su t m t nghìn năm đ c l p rút i không có gì khác h n là mong đ c làm Tàu v văn hoá. M t nhà nghiên c u đã di n đ t hi n t ng này nh sau:

“L ch s c a ta là l ch s ch ng xâm l c ph ng B c, nh ng khi giành đ c t ch thì ph i t p thu t ch c hành chánh có s n, i không có mô hình t ch c nhà n c, xã h i nào khác ngoài mô hình Trung qu c.C nhìn quan ch lu t , cách h c hành thi c cho đ n nghi l , th th c gi y t c a các tr u đ i, t Lí, Tr n cho đ n đ i Nguy n(...) thì đ rõ văn hoá Hán l n đ n m c nào. Ta ch ng Trung qu c v m t nó là k xâm l c, trong tâm lý xã h i dân ta có ghét “chú ch c”, nh ng đ i văn hoá Trung qu c thì v n coi là cao h n, v n mu n h c t p và mong ta sánh đ c v i h . Ta v n coi ch Hán là ch ta, thánh h n Nho gia là chung cho t t c .Nho giáo đã đ c các tr u đ i đ c l p đ a lên đ a v chính th ng, nó đ vào cu c s ng, đ vào tâm h n, t tr u đ i đ n làng xã, đ n gia t c, gia đ i nh, t chính tr đ n văn hoá. Ý th c h chính th ng không ch tác đ ng đ n giai c p th ng tr mà đ n toàn b xã h i. Cho nên, không nên b qua th c t là, trong su t th i k đ c l p tr c đây, lòng yêu n c, t hào dân t c không h ng vào ch đ n tuy t v i, c tuy t v i Nho giáo mà c g ng tham gia bình đ ng v i Trung qu c T v n, tr c thánh h n c a Nho giáo” [10] .

5. Th t ra, trong lĩnh v c văn hoá, không ph i là không có hi n t ng khai tri n, bàn b c thêm b t khía c nh này n đ đ a ph ng hoá cái đã ti p nh n, nh ng nh ng nguyên lý thì không bao gi dám đ ng đ n. Ngoài v c ph i đánh nhau chí t đ b o v lãnh th , n u có đ ng ch m gì v m t này thì cũng ch là nh ng chuy n ti u lâm k ra v i nhau đ ch c qu “ng i anh em” ph ng B c cho vui thôi. Đi u này đã bi u hi n khá ng nghĩnh trong n n văn ch ng “yêu n c” bình dân do các nho sĩ ch a thành đ t sáng tác: đem ch nghĩa thánh hi n đ ch i trò ch i đó. Khác h n v i s tr nh tr ng c a văn ch ng cung đ i nh, th ch nghĩa đ c s đ ng trong các truy n Tr ng Qu nh, Tr ng L n... đã đ c đ n ra đ bi m nh v s thua kém trí tu c a các ông s ho c nh ng ông quan Tàu so v i các ông tr ng V t Nam. Nh ng đi u đó ch ng có th là b ng c nghiêm ch nh bi n minh đ c cho thái đ t nâng mình lên hàng đ ng ch ng l n đ ng văn c a V t Nam v i Trung Hoa: m t cách r t t nhiên, b t c ng i V t Nam bình th ng nào, nh ng ng i không b nhi m th văn hoá c m quy n c a ch đ phong ki n, cũng hi u r ng mình không ph i thu c dòng dõi Trung Hoa và n u văn hi n c a V t Nam là n ng theo mô hình Trung hoa thì đó cũng ch là cái mà ta đ h c c a ng i, có th là “cái c n thi t” bù đ p cho cái thi u, cái m t c a ta, nh ng ch ng có gì đáng t tôn t ph c . S lên gân n ào

ý thát sá chá là tính chát cáa ý thác há cám quyán: nó là chá nghĩa dân tộc phong kiến mang tính chát hai mặt cáa mặt nác nhá bá tháng trá lâu đái – bên ngoài là sĩ đái n “quác gia”, nháng bên trong là sá tá ti trám tráng vá sá tráng váng cáa nán văn hoá bán đáa đã bá vùi đáp sau mặt nghìn năm bá đô há [11].

Chữ nghĩa dân tộc hiện đại

Không phải như những nhà nghiên cứu cho rằng chữ nghĩa dân tộc hiện đại của châu Á đã bắt nguồn từ những chữ nghĩa dân tộc của phương Tây, đã sinh thành trong quá trình chuyển đổi chữ nghĩa theo dân đá giành đác lập dân tộc, chữ nghĩa dân tộc hiện đại, ở vùng đất này, đã chủ yếu là sự tiếp nhận chữ nghĩa dân tộc phong kiến trong di sản văn hoá của cha ông: không đơn thuần quyán dân tộc với các thế lực ngoại bang, trên cơ sở đó chuyển đổi mặt nhà nước-dân tộc mang nội dung phong kiến, chuyển sang mặt nhà nước-dân tộc hiện đại mang nội dung công nghiệp hoá và dân chủ hoá.

1. Ở Việt Nam, chữ nghĩa dân tộc mới này đã bắt nguồn từ những thế lực chính những nhà Nho, sau một thời gian chuyển đổi chữ nghĩa dân tộc của phương Tây, đã sinh thành trong quá trình chuyển đổi chữ nghĩa theo dân đá giành đác lập dân tộc, chữ nghĩa dân tộc hiện đại, ở vùng đất này, đã chủ yếu là sự tiếp nhận chữ nghĩa dân tộc phong kiến trong di sản văn hoá của cha ông: không đơn thuần quyán dân tộc với các thế lực ngoại bang, trên cơ sở đó chuyển đổi mặt nhà nước-dân tộc mang nội dung phong kiến, chuyển sang mặt nhà nước-dân tộc hiện đại mang nội dung công nghiệp hoá và dân chủ hoá.

2. Sự ra đời của một thế lực dân mới, có di sản văn hoá tiếp xúc với những trào lưu tư tưởng khác nhau của nhân loại, đã dẫn đến sự ra đời của những ý tưởng canh tân của những nhà Nho mới đáng. Chữ nghĩa dân tộc mới cũng đã trở nên phức tạp hơn một thời gian: nó đã phân hoá thành những ý tưởng khác nhau với những quan niệm và quyán lực và phương pháp xây dựng khác nhau đá hiện đại hoá đát nác: bên cạnh những truyền thống duy tâm báo đáng còn có xu hướng cởi trá cách ôn hoà,

bên cạnh chữ nghĩa nghĩa tam dân theo gáng nác Trung Hoa dân quác cũng đã có chữ nghĩa cáng sán theo gáng Nga xô viát... Nháng ván đá văn hoá cáa Viát Nam (nhá lý thuyát vá nguán gác dân tác, mái quan há vá văn hoá vái Trung Hoa phong kián, ván đá bán sác dân tác...) mà trác đây chá đác suy lý trên truyán thuyát và huyán thoái thì nay đã đác đem ra xem xét lái đái ánh sáng cáa nháng kián giái khoa hác thác nghiám tiáp thu đác tá pháng Tây (kháo cá, nhán hác, lách sá, xá hái...), táo ra nháng tráng phái khác nhau vái nháng cuác tranh luán đá đán nháng kát luán gái má nhiáu hán là kháp lái báng nháng kát luán giáo đáu. Sá thán phác vá tá táng đái vái nháng giá trá truyán tháng cũng đã đác pha loãng khi đáng bên cạnh nháng lái lá xuáy cho nhán quyán và dân quyán, cho sá tá do cáa nháng cá nhán công dân bình đáng trác pháp luát... Tát cá nháng quan niám mái má trên đã thông qua sá hián đán cáa chá nghĩa thác dân mà phá bián vào xá hái: giáng nhá Trung Hoa hai nghìn năm trác đây, sá tháng trá cáa chá nghĩa thác dân đã táo ra cho ngá i Viát Nam nháng vũ khí tinh thán đá cháng lái nó. Chá có đáu khác biát quan tráng này: thoát khái huyán thoái vá sá đáng cháng, chá nghĩa dân tác Viát Nam cũng đã thoát khái sá thán phác vá văn hoá vái Trung Hoa, do đó đã càng ngày càng nhán ra bán sác cáa mình mát cách đáy đá hán.

3. Nháng cũng chính trong cuác tranh đáu áy, nháng huyán thoái cáa chá nghĩa dân tác hián đái đã đác táo ra. Cuác chián đáu cháng xâm lá c Trung Hoa đã đác đá cao hát mác đá táo ra truyán tháng chung nái kát quá khá vái hián tái: Trung Hoa đã đác mô tá nhá ká thù truyán kiáp đá nuôi đáng lòng yêu nác cháng giác và cũng chính vì váy mà nháng gái tích các tiáp thu đác trong thái bá đá há đá sau này đáng nác có nhiáu lúc đã bá làm suy giám ý nghĩa. Nháng huyán thoái cũ ván đác nhác lái đá “giáo đác thanh niên” nháng đã mát đi nái dung nguyên sá cáa nó. Nguán gác Viêm Đá Thán Nông cáa nháng ngá i sinh ra dân tác Viát Nam là Lác Long Quân và Âu Cá đã bá lá đá trong viác giáng đáy đá chá giá lái sá thanh quý vá cái gái là “con Ráng cháu Tiên”. Sá chia rá tá nguán cái vá sá táng khác cáa hai thá vát tá Ráng, Tiên áy đã đác cá ý không nhác tái đá chá giá lái ý nghĩa “đoàn kát” cáa cái gái là “mát bác trăm tráng”. “Niám tá hào” Viát Nam đã đác thái pháng lên quá đáng khi ngá i ta tìm ra đác nháng vát tích cháng tá Viát Nam đã là mát thác thá riêng biát trác khi bá Tàu tháng trá. Nán văn hoá Đông sán cáa vua Hùng thái Lác Viát đang còn sáng đái sáng cáa nháng bá lác đã đác đáy lên thành mát “quác gia” đã có “văn hián”: nháng tráng đáng đã đác xem nhá báng cháng không nháng đá Viát Nam không còn là háu duá cáa Thán Nông mà còn trá thành trung tâm văn hoá cáa cá vùng Đông Nam Á! Hán thá náa: nháng di vát đáng đác cáa báy ngá i nguyên thuá vào buái đáu thái đá cũ á Láng sán, Thanh hoá đã là đáp đá nháng nhà viát sá kháng đánh “Viát Nam là mát trong nháng quá háng cáa loài ngá i” [12], vái hàm ý cho ráng ngá i Viát Nam ngày nay cũng chính là ngá i Viát Nam đã á trên mánh đát này đã có máy ván năm vá trác, nái lián nhau mát mách, không thiên di đá đâu cá và cũng cháng bá ai đán giành đát cá.

Ván còn không ít ngá i ván đá hát sác bình sinh ra ca ngá i sá ká đáu cáa đáo Nho. Nháng đáy không phái là thá văn hoá Tàu mà ta hác đác. Nho giáo đó chính là cái cáa ta, gái là Viát Nho: trác đây ta á bên Tàu, ta sáng táo ra Nho giáo, sau đó ta bá Tàu đánh đáu i và chiám đát mát [13] ! Thát hát sác hào hùng nháng cũng thát là bi thám: bát chác dân Do thái đáa

vào C u c đ ph c qu c, chúng ta hãy d a vào nh ng hoài ni m v Vi t Nho y đ ph c h i l i cái linh h n dân t c đã b l c m t m y nghìn năm tr c đây! Không ít ng i chia s cái ý ki n đ y tâm huy t đó. Nh ng cũng không ít ng i ch ng l i: không có đ o Nho, Vi t Nam v n có th t hào v i nh ng giá tr tinh th n h t s c sau s c c a mình: nh ng hoa văn trên các tr ng đ ng c a ta – gi s là c a ta – đã ch a đ ng nh ng bi u t ng tri t h c c c k uyên áo, c n ph i đ c khai tri n đ kh ng đ nh b n s c. “B n s c” bao gi cũng là n i bản khoản dai đ ng c a nh ng nhà ý th c h Vi t Nam. B n s c là tính đ ng nh t c a m t dân t c, nó t o ra cái đ c tr ng c a dân t c đó, không ai ph đ nh đ c. Nh ng khi b n s c đ c đ a lên thành qu c h n, qu c túy đ c vũ cho cái g i là “ni m t hào dân t c” thì b n s c đã tr thành ý th c h . Tuy v y, khi ph i nói rõ cái b n s c *đáng t hào y* là gì thì bàn lu n mãi ng i ta v n không th nào v t thoát ra m y sáo ng yêu n c th ng nòi, nhân ái, c n cù, l c quan, thi t th c... Và đ có đ c nh ng danh t y, có ng i đã s đ ng ph ng pháp so sánh đ i l p nh ng ph m trù tr u t ng và gi t o nh Đông/Tây, Nam/B c. Ta là Đông cho nên ta thâm tr m, t ng h p, tr c giác, còn h là Tây nên h thiên v phân tích, duy lý, duy v t... Ta là Nam cho nên ta là nông nghi p, m áp, tình c m, lãng m n, thiên v n tính, còn h là B c nên h là du m c, l nh l o, lý trí, c ng c i...

[14]

Ch nghĩa đ a lý, ch nghĩa khí h u, ch nghĩa ch ng t c đ đây đã góp ph n c ng c cho các quan ni m thiên l ch v b n s c. Đó không ph i là

lý thuy t t ng đ i văn hoá

trong quan ni m c a nh ng nhà nhân lo i h c: đó là s đ cao m t cách phi n di n v s đ c đ a nh ng b n v c c b . Thái đ t nh n t c l i mình, phê phán nh ng tiêu c c l c h u trong truy n th ng m t th i đ c nh ng nhà Nho duy tân phát kh i và m t s nhà nghiên c u ti p n i

[15]

d n dà đã b gác l i đ c xu y cho nh ng th suy lý v b n s c theo cung cách đó. Thiên h ng ca ng i quá đáng này, n u đã di n ra có ch ng m c trong gi i nghiên c u đ c l p thì l i tr thành s h hào h t s c n ào trong nh ng c ng lĩnh c a các th l c chính tr , nh t là khi các th l c y đã có đ i u ki n đ b c lên v trí c m quy n.

Ch nghĩa dân t c c ng s n

1. Ch nghĩa c ng s n Vi t Nam cũng ch là m t th ch nghĩa dân t c hi n đ i v i t c nh ng thu c tính nói trên. Nh ng do l lý lu n c a ch nghĩa c ng s n mácxít đã ph đ nh hoàn toàn m i hình th c ch nghĩa dân t c cho nên ch nghĩa dân t c c ng s n đã ph i tìm cách t che đ u th c ch t c a nó là th c ch t v s suy thoái có tính ch t ngu n c i c a ch nghĩa qu c t vô s n c a Mác khi đ c đ m “v n đ ng” vào n c Nga.

Chúng ta bi t r ng đ i v i Lênin, ng i khai sinh ra cách m ng Tháng M i, trung thành v i Mác, đã không bao gi tha th m i bi u hi n mang tính “ch nghĩa dân t c” trong phong trào vô

s n th gi i. Nh ng ý ki n c a ông v “quy n t quy t c a các dân t c” ch là sách l c đ i v i phong trào đ u tranh đ ang tr i d y nh ng n c l thu c và thu c đ a. Đó là s l i đ ng ch nghĩa dân t c trong phong trào này đ ch ng ch nghĩa đ qu c mà ông cho là bi u hi n m i c a ch nghĩa t b n toàn c u. Đ đ t đ c m c đích này, ông cho r ng ph i có s liên k t gi a giai c p công nhân nh ng n c t b n v i t t c các dân t c nh ng n c b ch nghĩa t b n y th ng tr . N u cu c liên hi p đ u tranh y thành công thì các dân t c b th ng tr này s n ng theo cu c cách m ng vô s n đ ti n th ng lên mô hình mácxít v phát tri n, không c n đi qua giai đ o n t b n ch nghĩa. Nh v y, trong quan ni m c a Lênin, phong trào ch ng đ qu c c a các dân t c b áp b c ch là m t s đ n đ ng cho ch c ng s n th gi i, và ph i tuân ph c ch t ch chi n l c gi i phóng th gi i y. Không có s th ng l i c a ch nghĩa qu c t đó, cu c đ u tranh c a các dân t c s không th nào thoát kh i đ c nh ng b t c c a ch nghĩa phong ki n ho c t b n l c h u.

Chúng ta cũng bi t r ng cái th gi i gi đ nh s hình thành y c a Lênin đã không bao gi x y ra. Cu c cách m ng tháng M i không h làm phát kh i đ c trên th gi i b t c cu c cách m ng vô s n nào đúng nghĩa mácxít c . B t bu c ph i gác gi c m c a Lênin l i m t cách vô h n đ nh, Stalin đã ch n con đ ng xây đ ng ch nghĩa c ng s n trong m t n c, và đ t o ra s c m nh cho b n thân, đã ph i gi i quy t hàng lo t nh ng v n đ c c k gay g t theo ph ng h ng ph n mácxít: bên ngoài thì m nh danh là ti n đ n đ u tiên c a ch nghĩa xã h i c n s ng h c a toàn b phong trào ch ng ch nghĩa đ qu c và t b n nh ng bên trong thì l i l y quy n l i c a mình làm chu n m c bu c các n c khác ph i th n ph c. Các n c “xã h i ch nghĩa”quây qu n xung quanh Liên xô th c s ch là nh ng n c ch h u xoay quanh m t đ qu c m i. Ch nghĩa dân t c c ng s n đ đây đã đ ng nghĩa v i v i ch nghĩa bành tr ng n c l n. Và đó chính là nguyên nhân sau s c đã đ n đ n nh ng tranh ch p, phân li t không lúc nào ng ng ngh trong cái g i là “phe” xã h i ch nghĩa, di n ra đ i r t nhi u hình th c, t ch m t sát nhau v lý l đ n ch chém gi t nhau b ng b o l c. T t c nh ng th lý lu n xu t hi n liên t c trong phong trào c ng s n qu c t nh ch nghĩa Tito, ch nghĩa Mao, “ch nghĩa c ng s n mang khuôn m t ng i” Đông Âu v.v... đ u ch là s bi u hi n cho s phân li t c a th ch nghĩa dân t c c ng s n đó. T t c đ u c v chuy n chính vô s n đ đ c tôn quy n l c nh ng t t c đ u theo đ u i đ ng l i l y quy n l i dân t c riêng bi t làm chu n m c cao nh t đ hành đ ng.

2. Ra đ i trong tình th đó, ch nghĩa c ng s n Việt Nam hoàn toàn ch ng dính d p gì đ n cái g i là ch nghĩa qu c t vô s n c a Mác. Đi u này đã bi u hi n r t hi n nhiên trong phong trào c ng s n Việt Nam ngay t s ch n l a ban đ u v lý lu n c a ng i khai sinh ra nó[16] cho đ n nh ng hành đ ng v sau: t p trung h t s c m nh ch ng các th l c xâm l c t ngoài (Pháp, M , Nh t) và trong khi hành đ ng nh v y đã ph i luôn luôn t l c m t mình chèo ch ng đ gi đ c l p tr c nh ng áp l c, nh ng lôi kéo c a nh ng qu c gia giành quy n làm bá ch phong trào c ng s n qu c t (ch y u là s tranh giành quy t l i t gi a Liên xô và Trung qu c). N u có nh ng lúc nào thu n bu m xuôi gió, đ c “phe ta” ng h thì cái giá ph i tr l i quá đ t. Đ có đ c đ i bác t Trung qu c đ a sang h tr cho cu c bao vây lòng ch o Đ n Biên Ph , Đ ng c ng s n Việt Nam đã ch p nh n cho ch nghĩa Mao tràn vào Việt Nam. sau 1975, đ

vay đäc 10 tä räp cäa Liên xäo phäc vä cho sä nghiäp “xäy đäng xä häi chä nghäa”, Đäng cäng sän Viät Nam đä chäp nhän làm “tiän đän” cho Liên xäo chäng “chä nghäa bänh träng Bäc Kinh”, đäa đän cuäc chiän tranh biên giäi väi Trung quäc (1979) và xäm läng Campuchia, làm cho Viät Nam räi väo tình cänh cäo läp, khó khăn. Cái nghĩa tình gäi là “quäc tä vä sän” äy không thäm thiät nhäng äi ta đä täng lúc ban đäu: theo cách điän tä cäa Tä Häu, mät nhäa ý thäc hä quan träng cäa Đäng thì nó giäng nhä chuyän “säm näng chiäu mäa” thôi. Mänh đät màu nuôi đäng sä län mänh cäa Đäng cäng sän Viät Nam không phäi là chä nghäa cäng sän mà là chä nghäa dân täc; chính là chä nghäa dân täc đä đäc Đäng cäng sän khai thác đä phäc vä cho mäc tiêu quyän läc cäa mình.

3. Thiät täng điäm xuät phát äy là rät quan träng đäng äi ta tìm hiäu thêm chä nghäa dân täc cäng sän Viät nam. Làm sao giäi thích đäc sä kiän “häng häng läp läp” nhäng con ngäi đä ra đi, chiän đäu và hy sinh “đäi i ngän cä cäa Đäng” trong khi hä chäng hiäu gäi vä chä nghäa cäng sän nhäng läi biät rät räng hä đä “quyät tä cho tä quäc quyät sinh”? Thäma tuäy nào, sä läa bäp nào täo ra đäc nhäng hành đäng äy? Làm sao không đäm xäa đän nhäng thäng läi do nhäng ngäi cäng sän mang đän cho dân täc qua nhäng cuäc chiän đäu chäng läi liên täc các thä läc thäc dân và đä quäc đä xäm läng cä Viät Nam vào thä kä này? Làm sao phä đänh đäc sä đäng gäp cäa cä mät kho tàng säu täm, bäo quän, đäch thuät đäc vä cái vän văn hoá truyän thäng cäa dân täc, bên cänh nhäng công träng khai quät đä sä gäp phän räi sáng thäi sä khai cäa Viät Nam do nhäng nhäa nghiän cäu cäng sän thäc hiän tä 1954 đän nay? Nhäng đä hiän nhiên không hoàn toàn là chä nghäa dân täc đän thuän: đä là *chä nghäa dân täc cäng sän*, là ý thäc hä dân täc cäng thêm vào ý thäc hä cäng sän. Nó chäng có gäi liên quan đän chä nghäa cäng sän mácxít mà chä là mät thä chä nghäa Mác suy thoái bät đäu tä Lênin, qua Stalin đä biän thành chä nghäa dân täc toàn trä. Chä nghäa dân täc cäng sän Viät Nam cũng đä mang tính chät stalinít đä. Chúng tôi đä chäng minh rät nhiäu län: tät cä nhäng nhän hiäu mänh danh là nhân đäo, khoa häc, chä nghäa xä häi mà nhäng nhäa lý luän cäa Đäng không ngät tán đäng thäc chät chä là nhäng danh tä, nhäng khái niäm có tính chät ý thäc hä.

4. Mäy chä “chä nghäa yêu näc” mà nhäng nhäa lý luän cäng sän coi rät quan träng đä hình thành luän điäm gäi là “kät häp chä nghäa yêu näc väi chä nghäa xä häi” cũng chä là mät khái niäm có tính chät nhä väy: nó đäc sä đäng mät cách cä ý [17] đä biäu hiän näi dung thäc sä cäa cái mà chúng ta đä gäi là chä nghäa dân täc cäng sän. Tät cä đäu läy dân täc làm bän vä đä xäng täng, ca ngäi hät läi. Nhà Trän đánh bäi quân Mông đä cäu cä Đông Nam Á. Cách mäng 1945 là đät phá khäu tiêu điät chä nghäa thäc dân Pháp mä màn cho sä suy säp cäa chä nghäa thäc dân trên toàn thä giäi. Nhân danh cho cä bän ngàn năm văn hiän mà cũng nhân danh cho cä loài ngäi tiän bä đä chäng Mä.

Ta vì ta mà cũng vì nghìn träu trên đäi

. Trong thäi kä äy, toàn bä phong trào cäng sän thä giäi đäu bä räc hät: Liên xäo và Tây Âu là “xét läi”; Tàu thì “phän bäi” trä vä chä nghäa Đäi Hán bänh träng, cäng sän ä nhäng näc tä bän thì cäi läng, duy chä có ta là sáng täo vä song, chä có ta mäi hiäu sau säc đä có thä trung thành trät đä đäc väi chä nghäa Mác-Lênin. Ngày nay, träc sä säp đä đäy thäm käch cäa phe xä häi chä nghäa, sä đä ta giä väng đäc ngän cä là cũng do tài trí cäa Đäng ta: ta väa biät kiên

trì nguyên lý đßng thßi cũng bißt mßm đßo thích ßng. Nói cách khác, trong bßt cß lĩnh vßc nào, trong “chißn đßu” cũng nhß trong “xßy đßng” bao giß ta cũng nhßt. Nhßng ai không quen vßi cách ăn nói nhß vßy sß đßng nhìn thßy ß đßy mßt thái đßng o mßn chßng cß gì là “qußc tß vô sßn” cß. Thßt sß thì đó chß là cách nói theo kißu “dân tßc chß nghĩa” thôi. Trong thßc tß, không nßi nào nhß hßc thuyßt Mác-Lênin mà đßng cßng sßn Vißt Nam thành công. Bßt cß ß đßu, tßt cß nhßng cái gßi là “thành công” đßu xußt phát tß chß Đßng đã đi ra ngoài quß đßo cßa cái gßi là “chß nghĩa cßng sßn” nßu không nói là đi ngß cß lßi vßi nhßng nguyên lý làm nên chß nghĩa cßng sßn. Nói cho cùng thì cái gßi là chß nghĩa cßng sßn theo nghĩa mácxít đó chßng bao giß tßn tßi ß Vißt Nam, cũng nhß nó chßa hß tßn tßi ß đßu trên hành tinh này, ngoài nhßng cußn sách trißt lý-chính trß cßa Mác và Ăngghen. Nhßng bßt chßp thßc tß, do nhu cßu vß quyßn lßc nên cß phßi nói cho lßy đß cß, mßc đích không cß gì khác hßn là đß xßi đß cß mßy chß “chuyên chính” cßa Mác, khßi phßi chia quyßn vßi ai.

5. Mô hình cßng sßn dân tßc đó là hoàn toàn có thß gißi thích đß cß. Tính chßt hißn đßi cßa mô hình đó đã bißu hißn ß nß lßc mußn công nghißp hoá mau chóng mßt đßt nß cß lßc hßu nghèo nàn: đß chßng lßi và đßu i kßp nhßng nß cß phßng Tây đã tßng áp bßc thßng trß mình, các dân tßc chß mß phát trißn không cß con đßng nào khác là phßi đßm ra thßc hißn ngay hình mßu phát trißn cßa phßng Tây và thßc hißn trong mßt thßi gian nhanh nhßt. Và đó chính là ý nghĩa cßa chß nghĩa cßng sßn dân tßc kißu Stalinít: trong nß cß thì sß đßng bißn pháp chuyên chính đß rút ngßn thßi gian tích luß ban đßu, ngoài nß cß thì tßo ra mßt vành đai nhßng nß cß chß hßu vßa làm hàng rào che chßn vß quân sß vßa trao đßi có lßi vß kinh tß. Tính chßt hßn dung cßa mßt đßng lßi nhß vßy là rßt rõ rßt: mußn tißn lên hißn đßi (công nghißp hoá), nó đã phßi dùng đßn nhßng bißn pháp tißn hißn đßi (chuyên chính toàn trß kißu châu Á): đó là mßt mô hình hißn đßi hoá nßa vßi, vì đã tách rßi *công nghißp hoá* khßi *dân chß hoá*. Và cũng chính vì vßy mà ngß i ta mßi hißu tßi sao vßn đß ý thßc hß lßi tß ra vô cùng quan trßng đßi vßi chß đß cßng sßn: nó dùng cái vißn cß nhß mßt xã hßi tßng lai phát trißn hoà hßp, cßc kß tßt đßp (không khác gì cßi đßi cßa Đßng Nghißu Đß Thußn) đß bißn minh cho nhßng bißn pháp khßc nghißt, tàn khßc. Nó đßm các lý lß vß cái gßi là “sß mßnh lß chß sß” đß thß tiêu sß tßn tßi cßa xã hßi công dân, không cho phép bßt cß ai kißm soát nhßng hoßt đßng cßa nó. Nó cũng hay khoe khoang vß nhân vß nghĩa đß làm yên lòng ngß i nhßng trong thßc tß hành đßng thì lßi cho phép thßng tay dùng nhßng thß đßn bá đßo đß qußn lý xã hßi, trißt tiêu tß trßng nß cß nhßng xu hßng nghiß khác, làm khác vßi nhßng giáo đßu chính thßng (bài hßc cßa Trung hoa: “đßng Nho, âm Pháp”). Vißc đßy nißm tß hào dân tßc lên chß tßt đßn hßc nó bao giß cũng đi đßi vßi vißc đß kích kßch lißt nhßng xu hßng tßng khác lß đß giành quyßn đßi dißn duy nhßt cho dân tßc. Lý lußn vß “chß nghĩa yêu nß cß” đó tßt yßu cũng sß đßn đßn lý lußn vß sß “đß cß quyßn yêu nß cß”

[18]

cũng nhß “đß cß quyßn chân lý”. Nßu so sánh tßt cß nhßng cách lßp lußn vß ý thßc hß cßa nhßng ngß i cßng sßn Vißt Nam ngày nay vßi cái cung cách ăn nói vißt lách cßa nhßng nhà cßm quyßn phong kißn thßi xßa, chúng ta sß thßy sß gißng nhau nhißu lúc thßt yß nhß khuôn đúc: ngoài ta tßt cß đßu là bßn di đßng, bßch quß, tà đßo. Thßt ra thì sß trßng hßp đó cũng là tßt yßu: vßa bß cß chân ra khßi cái xã hßi cß truyßn bß thßc dân thßng trß, Vißt Nam chßa tßo đß cß cho mình nhßng đßu kißn đßy đß và cßn thißt đß bß cß ngay vào thß gißi hißn đßi. Sß sßt rußt cßa chß nghĩa dân tßc cßng sßn không thß thúc đßy nhßng yßu tß ßy phát trißn nhanh hßn. Trái lßi, vßi mßt thß ý thßc hß cß đßn mßn đß cß tß chß nghĩa Stalin, cho phép thßc hißn nhßng bißn

pháp của Lenin, dùng “dã man” để cháng läi “dã man”, để täc sä không đi vào con đường nào ngoài sự tăng lên nhäu län của tình trạng “dã man” sự nä có. Bên ngoài cái vẻ hiän để mang màu sắc “khoa học”, chợ nghĩa dân tộc của chúng ta đã cháa trong nó cái hät nhân của chợ nghĩa dân tộc phong kiến.

Có cần một chợ nghĩa dân tộc mới?

Cùng là những thực thể lịch sử những dân tộc hình thành lâu dài và nên để nhận thấy chợ nghĩa dân tộc. Cũng xuất phát từ một dân tộc những tuä theo mäi thời kỳ, tuä theo những phát hiện mới và biến thân thực thể dân tộc, sự có những chợ nghĩa dân tộc khác nhau ra đời. Chợ nghĩa dân tộc vì thế không phải là hiện thực và dân tộc: nó là các ý thức khác nhau và dân tộc, vì vậy nó thay đổi theo thời gian. Chợ nghĩa dân tộc thường ra đời vào những khúc quanh lịch sử của cuộc sống dân tộc: khi dân tộc đang hình thành, đang đấu tranh bäo vệ sự tồn tại của nó, hoặc đang trên đà bänh träng, để bị tä trong những lúc có chiến tranh với những thực thể bên ngoài. Ít khi chợ nghĩa dân tộc tồn tại riêng rẽ, nó thường quyän vào những thực thể ý thức hoặc tôn giáo, và chợ thực, và triết học để tä thêm sức mạnh.

1. Chợ nghĩa dân tộc Việt Nam trong suốt một thiên niên kỷ vừa qua đã gắn liền với sinh mệnh của dân tộc Việt Nam trên con đường đi tìm sự phän mới cho mình. Lịch sử nhät, qua sự thăng trầm của nền văn minh Trung Hoa cao hơn nó, bị xoá sạch hầu hết quá khứ, nó đã tìm cách thích ứng để tái sinh theo một cách thức tồn tại mới. Những cũng chính trong sự phän mới này, khi hợp thu được những cái cao hơn biến thân nó, nó vẫn cháa phải hoàn toàn là nó: sự tồn tại của nó vẫn chá được biến mình để nhận thuän bằng sự quyän và chá quyän không gian. Có lẽ cuộc chiến đấu đó đã làm hao tổn quá nhiều sinh lực, cho nên những phần còn lại của nó đã trở thành quá mềm yếu, không có gì ngoài những cái vay mượn, khôn ranh và vän vät, cuối cùng nhän ra được một thực thể triết lý sinh tồn thực dụng, bị ngoài luôn lên gân sĩ diện những bên trong lại cháa đầy mäc cảm täti. Cũng chính cái não trạng ấy đã cần trợ giúp lãnh đạo dân tộc thời bấy giờ nhìn xa hơn những cái mình đang có, cuối cùng để đưa täc räi vào sự thăng trầm của thực dân phương Tây. Cũng như lịch sử, lịch này dân tộc Việt Nam đã gặp một vài một thực thể mạnh mẽ hơn mình và văn minh hơn mình rất nhiều, và cũng như lịch sử nó đã phải chuyển mình để thích ứng. Cuộc thách thức thật gay go, nó đòi hỏi một sự chiêm nghiệm sau sự vä mình và ngäng, và điäu đó đã dẫn đến chá đoän tuyät để cái huyän thoại để chợ thực và Trung Hoa, và do đó cũng dám quyät liệt dứt bỏ sự nô lệ và täng väi “ngäng anh em” cũ ä phäng Bắc.

Chợ nghĩa dân tộc hiện đời ra đời, tiếp nối chợ nghĩa dân tộc phong kiến, thúc đẩy để täc đi về phía trước. Tất cả đã biến hiện thực trong chợ nghĩa dân tộc của những ngäng của sự nä và một chân trời häa hơn. Những thực thể lòng: những gì mà những ngäng của sự nä làm được cho

dân tộc, tính đi tính lại, lại không gì khác hơn là chủ nghĩa dân tộc phong kiến trong
việc gìn giữ nguyên vẹn của “xã tộc, sà nh”. M u lại đánh giá, ý chí chủ nghĩa xâm lược
mang tính truy n th ng đã đưa Việt Nam lên đ nh cao của lịch sử của mình trong thế kỷ 20: r t
nh u th lại xâm lược hùng mạnh th i hi n đ i đã th m b i đ y. Nh ng ch có th mà thôi.
Cái ý thức h g i là “Mác-Lênin” mà nh ng nhà lý luận của ng s n coi là cái “t t y u” đ đ a đ t
n c vào con đ ng hi n đ i hóa đích th t s ch là m t trong nh ng s n ph m c c đ oan
và o t ng nh t c a ph ng Tây, và đ i cái đ ng du nh p c a nó vào Việt Nam, nó không
khác gì v i cái ý thức h c m quy n mà nh ng nhà Nho tr c đ y đã m n c a Trung Hoa làm
cái c a mình: đó ch là m t cái thay th v danh nghĩa. Cũng g ng lên t x ng là “nh t” m t
h c thuy t ngo i lai m i du nh p đ c, coi đó là khuôn vàng th c ng c, đ r i kh kh ô m gi ,
không đ a dân tộc đ n đ au ngoài l c h u, trì tr . Cái g i là ch nghĩa yêu n c mà nh ng nhà
lý luận của ng s n coi là toa thuy c gia truy n c a mình th t s v n ch là cái lý t ng “các đ
nh t ph ng” c a các nhà Nho. Còn cái g i là

t t ng yêu n c

mà ng i ta đ ngh nghiên c u sau thêm rút cu c l i không có gì khác hơn cái g i là “t t ng
đánh gi c”

[19]

, lúc nào cũng đem “x ng máu” ra khoe ! T t c v n ch loay hoay trong cái tri t lý t n sinh

[20]

trong m t không gian c c b , bó h p trong cái b c “đ ng bào”, quây qu n bên cái đình, cái ao
c a thôn xóm làng xã, hoàn toàn xa l v i nh ng vi n c nh c a m t nhân lo i “t th c hi n
mình” trong h p nh t. Nh ng giá tr ph bi n n m trong ch nghĩa Mác – cũng nh nh u giá
tr ph bi n khác – không h là chân tr i v n t i cho v i m t cung cách t duy nh v y.
Nh ng bàn tán n ào và dai đ ng c a cái g i là “ch nghĩa Mác” Việt Nam cho đ n bây gi
v n ch là nh ng thao tác ch nghĩa, c g ng lên gân và khoe khoang trong n i b v i nhau
thôi.

2. Ch nghĩa dân tộc của ng s n không th gi nguyên vẹn mãi n i dung của nó. Ra đ i trong
hoàn c nh xã h i Việt Nam đang chìm đ m trong nô l , n i b kh ng ho ng vì m t ch đ a v ý
th c h t ng i đ ng ch ng ph ng B c, ch nghĩa dân tộc đó đã là cái thay th có tính ch t
n i ti p ý th c h phong kiến m t cách khá h p lý [21] . L n ng p liên t c trong các cu c chi n
tranh ch ng ngo i xâm, l y nông thôn và r ng núi làm đ a bàn ch y u, ch nghĩa dân tộc đó
ch phát huy đ c h t s c huy n ho c c a nó trong nh ng tình th y v i nh ng quan ni m c
h u v xây đ ng l i “giang s n” của nó: trong hình dung của Đ ng và nh ng ng i đi theo Đ ng
b y gi , vi n c nh m t “ngày mai ca hát” khi đ t n c đ c l p hoà bình và “ti n lên ch nghĩa
xã h i” không có gì khác hơn là s quây qu n c a m t qu n th ng i đ ng đ u là “Bác H ”
c m k o chia cho các con cháu, trên m t đ t n c mà ai cũng là thành viên của m t “b c trăm
tr ng” đ i v i x v i nhau thân thi t nh trong m t đ i gia đình! Nh ng m t nhà n c-dân tộc
hi n đ i không bao gi có th là nh th : tham v ng xây đ ng m t ch đ dân ch “g p tri u
l n” không th nào ra đ i t cái mô hình nhà n c ph ng theo ch đ th t c, đ đó ông ch t ch
n c t coi mình là *cha già dân t c*

đ c. M t gu ng máy quan liêu ra đ i “đè đ u c i c nhân dân” n ng n không khác gì th i
phong kiến ch là s phát tri n lôgích của cái não tr ng c m quy n y.

3. Chính cái sự chấp nhận của họ đã buộc Đảng cộng sản phải tiến hành những lời “đi mồi”. Cái truyền thống duy của Đảng, và cả tôn, cả phả và cả cơ sở, thì nên chăng – chẳng khác gì cái truyền thống của nhà Nguyễn – không thể là môi trường tinh thần tạo ra những thay đổi cho Đảng và tích cực. Những gì buộc Đảng phải nhúc nhích vì vậy vẫn chính là những nguyên nhân phổ biến “tội tởm”, là sự chấp nhận theo những áp lực của thế giới và bên ngoài để duy trì quy định, lúc buông lúc thắt chặt, xu hướng phát triển những toan tính cá nhân. Ban đầu còn để cho phép “xé rào” thế giới “ba lợi ích”, những cuộc cùng, qua nhiều lần đóng mở, nhân những rủi ro xiết tởm, xiết tởm rồi nhân những, đã đưa đến những vào những lỗ: mất nền kinh tế thế giới rồi rồi ra đi ngay trong lòng mất nhà nước danh là “xã hội chủ nghĩa”. Những quan niệm cũ và giáo điều vẫn lãnh đạo cộng đồng với các thế giới của quy định thế “hội đồng quy định” đây đã trở thành không những lực cản của quá trình hiện đại hoá đích thế của đất nước mà còn là chốt xúc tác để đẩy đi sự xã hội vào sự suy thoái toàn diện.

Giống như Nho giáo trước đây, chủ nghĩa dân tộc cộng sản ngày nay đang đứng trước những thách thức kể gay gắt, từ bên trong lẫn bên ngoài. Không phải chỉ những áp lực của những phê phán trước dân và lý luận và văn hoá mà quan trọng hơn hết còn từ ngay cái thế giới xã hội do sự “đi mồi” của Đảng tạo ra ngoài ý muốn của mình: mất xã hội công dân để lập với nhà nước đang đứng trước cùng với những quan niệm hoàn toàn mới mới xây dựng đất nước, và phát triển, và quy định, đi kèm theo họ trở cho nó. Để đi phó với những áp lực âm thầm những cũng rất nguy hiểm, guồng [22] máy ý thế giới của Đảng không biết làm gì khác hơn là mài dũa kỹ thuật truyền áp để thế giới tăng cường các thế giới huy động hoặc và thế giới. Trong khi chủ nghĩa xã hội đưa đến thế giới những cái gọi là “lý tưởng” hoặc “đỉnh cao” thì cái gọi là “chủ nghĩa yêu nước” cùng với những cái gọi là “bản sắc dân tộc” lại đang đứng trước, khuynh hướng phát triển khác nhau. Những nhân tố gọi là phản kháng, bất mãn, phê phán trong văn hoá truyền thống trước đây, trong thế giới chấp nhận để quốc phong kiến để khai triển đến nay đã biến làm gì mới để những cho sự đi cao những giá trị gọi là “châu Á” và cả để của những người và bản mới trong khu vực ASEAN: phần từng trở về xã hội, tôn trọng quy định của nhà nước, coi quy định và thế giới cao hơn cá nhân, chấp nhận những trở về hiện có một cách ngoan ngoãn. Ý thế giới dân tộc cộng sản ngày càng bộc lộ rõ tính chốt phong kiến và lực huy của nó. Tất yếu nó sẽ gặp phải những áp lực ngày càng mạnh mẽ buộc nó phải đi thay nhiều hơn trong thế giới lại khi xã hội Việt Nam càng phải đi vào quá trình hiện đại hoá.

4. Chẳng có gì chắc chắn cho rằng chủ nghĩa dân tộc để đi hình thế khác nhau của nó sẽ biến đổi sang bên những con đường đến các dân tộc vào thiên niên kỷ tới. Cho đến nay, lịch sử thế giới chấp nhận có những cái nào cho biết rằng thế giới hiện đại không còn cần đến những huy động. Những cái huy động này và huy động khác. Có huy động của một thế giới. Cả một thế giới. Liệu trước sự mất giá của các huy động cũ, những nhà lý luận cộng sản Việt Nam có khả năng tạo ra những huy động nào khác hay hơn để biến minh cho cái gọi là “sự minh bạch” của hội đồng sang thế kỷ 21 hay không? Liệu cái ý thế giới mới đó có khả năng huy động hoặc để những người Việt Nam của thế kỷ 21 hay không? Mọi thế vẫn còn là

Chợ Nghĩa Dân tộc Việt Nam. Bài 6

Tác Giả: Lê Phäng

Thứ Ba, 28 Tháng 10 Năm 2008 14:50

---

nhäng câu hỏi. Nhäng đä chä mät, thiät täng cän näi thäm mät đäu đä tränh bät cäng: vào cuäi thä kä này đä khäng ít ngäi Viät Nam muän đä näng lai cäng ít huyän thoäi cäng tät – đäi väi nhäng ngäi này nhäng chuyän huyän hoäc cäng cä thä vä cäa chäng nhäng läi chäng hay ho gäi khi đäc sä đäng đä tä *otính chính đáng* cho mät nhäa näc-dän täc thäi hiän đäi.

[1] Mäi quan hä giäa dän täc vä chä nghĩa dän täc đä đäc đä cäp khä ränh mäch träng cuän säch cäa Boyd C. Shafer: *Nationalism*, Harcourt Brace World Inc. New York, 1955; bän Phäp vän: *Le Nationalisme, Mythe et Réalité*, Payot, Paris, 1964

[2] *Nationalism*, Microsoft Encarta 98 Encyclopedia

[3] Nhiäu täc giä: Lê chä sä *Nhät bän*, Văn hoá thông tin, Hà Näi, 1997, tr. 44-45

[4] Xem Nhiäu täc giä: *Thäi đäi Hùng Väng*, Nxb Khoa häc xã häi, Hà Näi, 1976, tr. 155

[5] Có läp luän cho räng dän täc Viät Nam chä hình thành täng ngày Đäng cäng sän Viät Nam ra đäi, bät đäu tä 1930.

[6] Cuän säch ghi läi truyän thuyät này là cuän *Lĩnh Nam Chích Quái* cäa Trän Thä Pháp, biên soän vào khoäng träc 1428. Không biät bän chính cän giä đäc hay không, nhäng trong nhäng bän chép tay đäc đäm in ra chä quäc ngä Viät nam, tä bäy lâu nay, đä có rät nhiäu sai biät vä mäi quan hä giäa Läc Long Quân và Âu Cä. Nhiäu có säch cho räng” Läc Long Quân läy Âu Cä täc là läy con gái cäa anh con nhà bác (Đä Lai)” (Nguyän Khäc Thuän

: *Việt sử giai thoại*

, Täp I, Giáo däc, tr.9) thì läi có säch chép Läc Long Quân đä bät cóc Âu Cä, vä cäa Đä Lai, mà Đä Lai läi là anh ruät cäa mình (

Lĩnh Nam Chích quái

, Khai Trí, Sài gän, 1960,

Lê Häu Mäc

däch)

[7] *Đ i Vi t s ký toàn th c a Ngô Sĩ Liên vi t vào th i Nhà Lê (1479) là cu n s chính th c đem truy n thuy t vua Hùng ghi vào th i k m đ u cho ch s Vi t Nam.*

[8] Đào Duy Anh: *Đ t n c Vi t Nam qua các đ i* Nxb Thu n Hoá, Hu , 1994, tr. 18-19

[9] “B c qu c t cho mình là thiên tri u, kinh th n c ta là Nam qu . Ta thì cũng t yên ph n là qu và cho B c qu c là ng i. May đ c h đ m t đoái nhìn thì đã tho mãn, nh y nhót, ngoài ra không bi t còn có th gi i nào n a” (Phan B i Châu: *Vi t Nam qu c s kh o*, Khoa h c xã h i, Hà n i, 1982, tr. 278)

[10] Tr n Đình H u: *Đ n hi n đ i t truy n th ng Văn hoá*, Hà n i, 1996, tr. 121-122

[11] V n đ ngu n g c dân t c Vi t Nam ch m i đ c nghiên c u m t cách khoa h c t th i thu c Pháp đ n gi , v i r t nhi u gi thuy t khác nhau, nay Vi t Nam có m y thuy t đáng chú ý nh sau; 1) G c gác ng i Vi t Nam là Mélanésien và Indonésien, có th là t các đ o châu Úc theo gió mùa di c sang Đông Đ ng, 2) Đó là nh ng ng i Indonésien (còn gi i là proto Malais) – m t lo i hình Mongoloide ph ng Nam v a g m có đ c tr ng c a đ i ch ng Mongoloid v a có nh ng đ c tr ng c a đ i ch ng Australoide-Negroide – t ph ng B c thiên di xu ng vùng B c b ngày nay, 3) Cũng là Indonésien nh ng t n t i lâu dài t i b n đ a và qua giao ti p v i nh ng ch ng t c khác, đã gi m đ n y u t Australoide-Negroide và phát tri n y u t Mongoloide, đ n nay đã hình thành lo i hình nhân ch ng Nam Á. Nh ng thuy t này đ u cho các lo i hình k trên là ch nhân c a n n văn hoá Đông s n th i Vua Hùng và khác h n v i lo i hình Mongoloide là lo i hình ngu n g c c a ng i Trung Hoa. (Xem Hà Văn T n: *Theo đ u các văn hoá c*

, Khoa h c Xã h i, Hà N i, 1998, tr. 335-401).T t nhiên không th ỳ nh ng gi thuy t trên đ “tranh lu n” v i nh ng s gia phong ki n tr c đây. h , v n đ ngu n g c dân t c hoàn toàn ch là v n đ ý th c h : t huy n thuy t suy ra cái riêng c a mình (vua Hùng) nh ng đ ch ng i s khinh mi t c a Tàu thì ph i c nâng mình lên hàng đ ng ch ng v i Tàu b ng cách cho mình n c Tàu ph ng Nam –

Tàu lai.

Th t s , theo nhi u nhà nghiên c u thì th Tàu ph ng Nam này chính là Bách Vi t, mà Bách Vi t tr c khi b Hán hóa i chính là Indonesien (c Mã Lai) khác h n v ngu n g c v i Tàu. B ỳ thu c nh ng tránh đ c n n đ ng hoá, Vi t Nam n u có lai Tàu thì cũng không đáng k (Xem

Bình Nguyên L c

:

Ngũn g c Mã Lai c a dân t c Việt Nam
, Bách B c, Sài Gòn, 1970).

[12] Nhi u tác gi: *L ch s Việt Nam*, t p I, Khoa h c xã h i, Hà N i, 1976, tr. 31

[13] Kim Đ nh: *Việt lý t nguyên*, An Tiêm, Sài Gòn, 1970

[14] Tr n Ng c Thêm: *Tìm v b n s c văn hoá Việt Nam*, Nxb Thành ph H Chí Minh, 1996

[15] “V tính ch t tinh th n thì ng i Việt Nam đ i khái thông minh, nh ng x a nay ít th y có ng i trí tu i i c phi th ng. S c ký c thì phát đ t m, mà giàu trí ngh thu t h n trí khoa h c, song thích văn ch ng phù hoa h n là th c h c. Não t ng t ng th ng b ão th c ti n hoà hoãn b t cho nên dân t c Việt Nam ít ng i m ng t ng, mà phán đoán th ng có v thi t th c m. S c làm vi c khó nh c, nh t là ng i i mi n B c, thì ít dân t c bì k p. C m giác h i ch m ch p song gi i ch u đầu đ n c c kh và hay nh n nh c. Tính khí cũng h i nông n i, không b n chí, hay th t v ng, hay khoe khoang trang hoàng b ngoài, a h danh và thích ch i b i c b c. Th ng thì nhút nhát và chu ng hoà bình, song ng s thì cũng bi t hy sinh vì đ i nghĩa. Não sáng tác thì ít, nh ng mà b t ch c, thích ng và dung hoá thì r t tài. Ng i Việt Nam i r t tr ng i giáo, song cũng có ão tinh v t, hay bài bác ch nh o.” (Đ ào Duy Anh, *Việt Nam văn hoá s c ng*, B n Ph ng, Sài Gòn, 1951, tr. 23)

[16] Xin đ c nh c i ý ki n tôi đã trình bày m t n i khác: Trong cu n sách *V nh ng m u chuy n ho t đ ng c a H Chí T ch*, H Chí Minh (đ i bút danh là Tr n Dân Tiên

) đã cho bi t r ng s đ ông ch p nh n theo ch nghĩa Lênin ch vì ông th y Lênin đã ng h phong trào gi i phóng dân t c, ngoài ra t t c nh ng th cái còn i thu c chi n i c, chi n thu t, ch nghĩa xã h i, đ u tranh giai c p, Đ nh, Đ tam... ông không hi u gì c .

[17] “... ch nghĩa yêu n c Việt Nam không ph i ch là m t tình c m h i h t, mà là c m t h th ng t t ng r t phong phú, cho đ n nay h y còn nhi u đ i m n i dung đang ch s c khám phá c a các nhà s h c và các nhà tri t h c” (Tr n Văn Giàu: *Trong dòng ch l u c a văn h c Việt Nam. Ch nghĩa yêu n c*

, Nhà xuất bản văn nghệ Tp Hồ Chí Minh, 1983, tr. 14).

[18] “Chợ nghĩa Mác-Lênin rèn luyện người yêu nước thành người cách mạng sáng suốt, trí tuệ
đỉnh cao...” (Trần Văn Giàu: *Nhìn trên*, tr. 303). “...sau chiến tranh giành độc lập, trong
khoảng thời gian ngắn người chiến thắng chỉ có năm, chợ nghĩa Mác-Lênin sơ dĩ dĩ vào nhân dân một
cách mau lẹ, chinh phục tâm trí của đa số, trở nên tiên vì học thuyết Mác-Lênin được đề bạt ta
đánh giá là ánh sáng, là sức mạnh cứu nước không gì bằng. Trong khi đó thì Công giáo có 3,4
thế kỷ tuyên truyền lợi ích của các đức vua và nguỵ quyền ngoại quốc, nhưng không làm sao phát
triển nhanh được, lý do là vì, mãi cho đến gần đây, tôn giáo này bắt nhân dân ta xem là công cụ
của đế quốc, công cụ thống trị thực dân” (Trần Văn Giàu: *Trí tuệ
học và tư tưởng*
, Nxb Thành phố Hồ Chí Minh, 1988, tr. 184)

[19] Nguyễn Tài Thôn và nhiều tác giả: *Lịch sử tư tưởng Việt Nam* Tập I, Nxb Khoa học xã hội,
Hà Nội, 1993, tr. 238

[20] Một tác giả người Mỹ đã dùng mỹ từ “nhà chuyên gia về tôn giáo” để nói về sức sống
của di sản của người Việt Nam. (Xem Keith Weller Taylor: *The birth of VietNam*, University of
California Press, Berkeley, 1983, “Introduction”). Sự khen ngợi của ông quá nhiều ý nghĩa!

[21] Nguyễn Khắc Viện, năm 1984, bổ sung cho bài tiểu luận “Confucianisme et Marxisme au
Vietnam” đăng trên *La Pensée* số 10-1962 ở Paris, đã giới thiệu luận điểm: Nho giáo
chính là mối nguy hại cho sự du nhập chủ nghĩa Mác vào Việt Nam, và viết:

“
cũng như Nho giáo, lúc Đông đã nắm chính quyền, nguy cơ quan liêu hoá của chủ nghĩa Mác
luôn luôn đe dọa; và một chủ nghĩa Mác quan liêu hoá về nhiều mặt rất giống với Nho giáo”.
Ông cũng viết thêm:

“
Phê phán Nho giáo cũng giúp cho phê phán chủ nghĩa quan liêu ngày nay”, vì ông vẫn tin rằng
chủ nghĩa Mác đã mang trong bản thân nó những yếu tố rất mới: “khoa học, dân chủ, tinh thần
quốc tế vô sản” (

Nguyễn Khắc Viện

:

Bàn về đạo Nho

, Nxb Trẻ, 1998, tr. 72-73). Nếu như người ta chứng minh được rằng bản thân chủ nghĩa Mác
chúng ta có gì giống với là “khoa học”, và hơn nữa chủ nghĩa Mác ở Việt Nam chỉ là một thủ tục
nghĩa Stalin chúng ta có gì là “quốc tế vô sản” theo tinh thần của Mác, thì hẳn xét của ông Viện
về “nguy cơ quan liêu hoá của chủ nghĩa Mác” ở Việt Nam hiện nay phải được chuyển đổi thành

Chợ Nghĩa Dân Tộc Việt Nam. Bài 6

Tác Giả: L Pháng

Thứ Ba, 28 Tháng 10 Năm 2008 14:50

“

nguy cß quan liáu hoßa cßa chß nghĩa Nho giáo-cßng sßn

” Chợ Việt Nam hiện nay mới đúng! Nhưng điều này là chợ có gì là chính xác cả: Nho giáo (vßi tß cách là mßt ý thßc hß cßm quyßn) ra đßi là đß tßo ra chß đß quan liáu phong kißn, chßng khác gì chß nghĩa Stalin chính là chß đß quan liáu toàn trß. Chợ phê phán Nho giáo là không đß: nhßng nhßa lý lußn cßng sßn Việt Nam theo đßng lßi chính thßng ít khi nào nhßn mình là tßp nßi Nho giáo. Cũng nhß chß phê phán chß nghĩa Mác là không đß: chß nghĩa cßng sßn Việt Nam chß là chß nghĩa Stalin mßo danh Mác.

27-5-08